

ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Дармограй В. І., здобувач

Черкаський державний технологічний університет

В даній статті проведено комплексне дослідження інвестиційного клімату в регіоні, проаналізовано його вплив на розвиток економіки України, визначено основні проблеми в даній сфері, можливі шляхи їх вирішення. Визначено основні тенденції розвитку інноваційних та інвестиційних стратегій на сучасному етапі реформування економіки окремих регіонів України.

Стратегічне місце розвитку регіонів України полягає в забезпеченні високої якості життя населення і створення адекватних регіональних середовищ на основі сталого розвитку регіонів, яке передбачає збалансоване проживання жителів регіонів, спрямоване на створення повноцінного життєвого середовища для сучасних і наступних поколінь шляхом раціонального використання ресурсів, технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальних, виробничих, транспортних інженерних інфраструктур територіальних одиниць, поліпшення умов проживання громадян. Невід'ємним елементом при цьому є формування інноваційної стратегії, так як лише НТП є рушійною силою для розвитку регіону. Впровадження науково-технічних розробок призведе до скорочення витрат матеріальних, фінансових та інших ресурсів, до раціональнішого їх використання, а отже, до підвищення ефективності функціонування економіки регіону.

Дослідженню соціально-економічних проблем розвитку регіонів України, формуванню їх інвестиційної стратегії присвятили свої роботи Варналій З.С., Мокій А.І., Новікова О.Ф., Романюк О.Ф., Романюк С.А., О. Вітер, Р. Дацків, К. Козонак, Вакуленко В.М., Мамонова В.В., Шаров Ю.П. та ін.

Формування інвестиційної стратегії регіону з урахуванням інвестиційної привабливості в умовах ринку потребує реалізації комплексу

взаємопов'язаних заходів, спрямованих на формування ефективної системи підготовки кадрового забезпечення та створення передумов для забезпечення високих темпів інвестиційної діяльності регіону та забезпечення високих темпів активного експортно-орієнтованого випуску конкурентоспроможних товарів і послуг підприємств в пріоритетних галузях регіону. У даному контексті перед нами постають завдання: дослідження інвестиційної привабливості регіонів, обґрунтування даного поняття, аналіз інвестиційного клімату в регіонах України, вивчення проблем формування інвестиційної стратегії регіону, пошук реальних шляхів для їх вирішення [2].

Питання сучасного економічного розвитку регіонів нерозривно пов'язане із підвищенням їхньої інвестиційної привабливості як для залучення іноземних інвестицій, так і для міжрегіонального перерозподілу інвестиційних ресурсів. У період становлення ринкової економічної системи дослідження інвестиційної привабливості регіонів та відповідне їх ранжування стали надзвичайно поширеними як у науковій літературі, так і у практиці регіонального управління. Але лишаються невирішеними питання стратегії сприяння інвестиційним процесам на місцевому та регіональному рівнях.

Однією з передумов стабільного економічного розвитку регіонів є формування та підтримка їхнього сприятливого інвестиційного іміджу щодо потенційних інвесторів. В Україні можна розглядати два підходи щодо першочергової необхідності залучення іноземних інвестицій. Сьогоднішня нестача внутрішніх інвестиційних ресурсів зумовлена, по-перше, тривалим періодом спаду вітчизняного виробництва, а відтак – недостатністю ресурсів підприємств для оновлення та модернізації основних фондів. По-друге, обмеженістю заощаджень домогосподарств для здійснення прямих і портфельних інвестицій. По-третє, недостатньою капіталізацією української банківської системи, що обмежує можливості здійснення масштабних інвестиційних проєктів. По-четверте, недостатньою розвиненістю вітчизняного фондового ринку. А з іншого боку, участь іноземного капіталу у процесах економічного реформування в Україні була незначною порівняно зі східноєвропейськими

країнами. На 01.01.2005 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України становив 8.4 млрд. дол. США, тоді як реальна потреба, за оцінками фахівців, становить 40 млрд. дол. США. Водночас, за деякими даними, обсяг заощаджень населення становить 18 млрд. дол. США [3].

Оскільки цифри цілком порівнянні, можна припустити, що активність державної політики із залучення внутрішніх інвестицій і легалізації тіньового капіталу повинна бути значно результативнішою. У питанні активізації інвестиційної діяльності в Україні немає альтернативи посиленню цілеспрямованої політики (стратегії) як на рівні держави, так і на рівні регіонів. Більше того, світовий досвід інвестиційної діяльності свідчить про найбільшу принадність для зовнішніх інвесторів тих країн і регіонів, де відчутна активність місцевих інвесторів.

За оцінками внутрішніх й іноземних економічних суб'єктів, інвестиційний клімат в Україні залишається несприятливим. У залученні інвестицій в регіони України важливу роль має відіграти політика сприяння на регіональному рівні, що є виявом політичної волі та здійсненням реальних заходів представниками місцевих органів влади щодо підтримки інтересів інвестора, місцевих переваг в інфраструктурному забезпеченні інвестиційних процесів – фінансовому, технологічному, інформаційному тощо.

У такому контексті актуалізується оцінка регіонального стимулювання бізнесу, що насамперед цікавить інвесторів. На сьогодні регіональна активність щодо залучення інвестицій досить неоднорідна, про що свідчать відносні значення розподілу інвестицій в основний капітал на душу населення (рис. 1).

Різниця в інвестиційному становищі регіонів – це результат дії місцевих регіональних факторів. Якщо інвестиційний клімат виступає підсумком всіх факторів на державному рівні, то інвестиційна привабливість регіонів – насамперед регіональних.

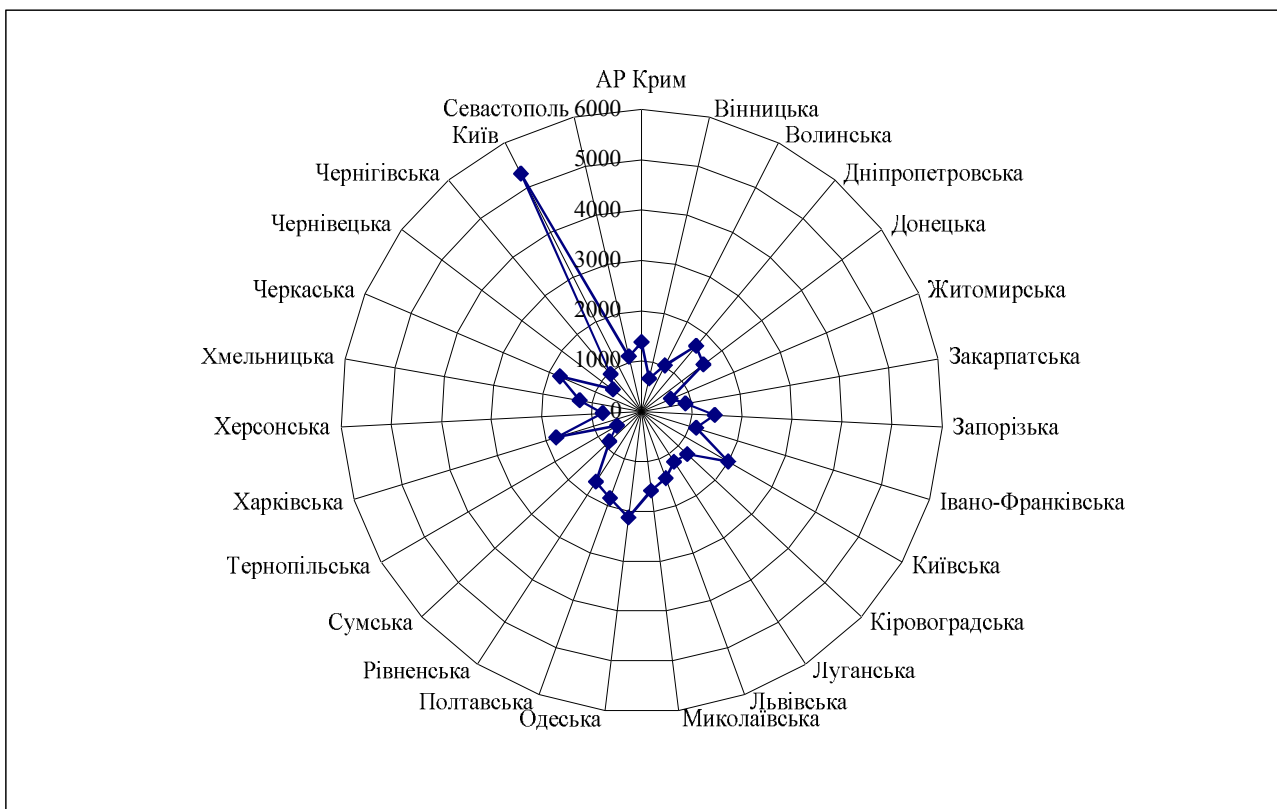

Рис. 1. *Інвестиції в основний капітал на одну особу за регіонами*
Джерело: Україна в цифрах у 2005 році. Державний комітет статистики
 України / за ред. О.Г. Осауленка. – К., 2006

Треба відзначити, що поняття «інвестиційна привабливість регіонів» має два аспекти потенційний та реальний. Перший з них пов'язаний з оцінкою та прогнозом потенційних регіонально-інвестиційних факторів. Другий підхід до цього поняття полягає в розумінні його як результату реалізованого інвестиційного процесу. Звідси під рівнем інвестиційної привабливості регіонів України можна розуміти обсяги прямих іноземних інвестицій, що на даний момент вкладаються неоднорідно, про що свідчать відносні значення розподілу прямих іноземних інвестицій як по регіонах так і на душу населення.

На думку багатьох фахівців, до поняття оцінки інвестиційної привабливості регіонів треба підходити комплексно, з урахуванням усіх аспектів впливу регіональних умов і факторів на потенційну та реальну інвестиційну діяльність [1].

Обсяги надходжень прямих іноземних інвестицій в значній мірі визначаються інвестиційною привабливістю країни в цілому.

В результаті дослідження іноземних фахівців Ф Рута і А. Ахмеда були отримані показники, які визначають інвестиційну привабливість країни. До таких показників були віднесені:

- ВВП на душу населення країни-реципієнта, що свідчить про купівельну спроможність споживачів;
- аналіз зростання ВВП країни-реципієнта, що дозволяє прогнозувати майбутнє розширення ринку для продукції фірми, що інвестує;
- участь країни в інтеграційних об'єднаннях, таких як митні союзи, зони вільної торгівлі, що дозволить у майбутньому уникнути тарифних обмежень;
- розвиток інфраструктури (транспортної, комунікаційної), яка допоможе фірмам обслуговувати ринок, отримувати сировину та інформаційне забезпечення;
- урбанізація населення, що відображає концентрацію ринку;
- політична стабільність в країні-реципієнті, що дає інформацію про ймовірність правил гри для іноземного інвестора [2].

За підсумками 2005 р. 58,2 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій, що складає близько 9525,2 млн. дол. США, вкладено в економіку 11 з 27 регіонів (при цьому 32,2 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій або 5266,2 млн. дол. США не розподілені за регіонами). Це м. Київ, АР Крим, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Львівська, Луганська, Одеська, Полтавська, Харківська області. Ситуація залишалася незмінною з середини 90-х рр. В цих же регіонах освоєно понад 76,6 % загальних капітальних інвестицій за 2005 рік, що складає близько 85179,5 млн. грн. Для порівняння, станом на початок 1996 р. в 11 регіонів було вкладено 85,5 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій, 2003 р. – 84,5 %, 2004 р. – 82,9 %, 2005 р. – 83,6 %. Тобто, ситуація залишається незмінною з середини 90-х років – понад 80 % іноземних інвестицій вкладається в економіку менш ніж половини регіонів [3].

Інвестиційний клімат регіону розглядається як комплексна оцінка, що складається з трьох важливих підсистем:

- інвестиційного потенціалу – сукупності факторів виробництва і сфер прикладання капіталу;
- інвестиційного ризику – сукупності мінливих факторів ризику інвестування;
- законодавчих умов – правової системи, що забезпечує стабіль-

ність діяльності інвесторів. Введення поняття «законодавчий ризик» відповідає принципам міжнародних оцінок інвестиційного клімату.

Експертно-аналітичне оцінювання інвестиційного клімату передбачає виведення інтегрального показника ризику та відповідне ранжування країн шляхом визначення їхнього інвестиційного рейтингу. Для цього проводиться аналіз факторів політичного, економічного, соціально-культурного, інституційного середовища, ресурсів та інфраструктури країн. Деталізація факторів, їх компонування, методи їхньої кількісної та якісної оцінки залежать від цілей та конкретних завдань тієї чи іншої інформаційно-аналітичної системи.

Взагалі, поняття «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість регіонів» мають подібну сутність, оскільки вони передбачають максимальне врахування численних факторів що впливають на прийняття інвестиційних рішень та подальшу реалізацію інвестиційних проектів [1].

Формування механізму інвестиційної політики конкретного регіону щодо залучення іноземного капіталу в підприємства відбувається, виходячи з цільових настанов інвестиційної складової загальної стратегії комплексного соціально-економічного розвитку комплексу регіону. На практиці цей механізм являє собою реалізацію визначеного переліку проектів і програм, що становлять функціональну єдність, у рамках установлених заходів.

Таким чином, можна зробити висновок, що необхідно розробити універсальну стратегію щодо залучення іноземного капіталу в економіку країни, і на основі неї – регіональну стратегію комплексного соціально-економічного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Варналій З.С., Мокій А.І., Новікова О.Ф., Романюк О.Ф., Романюк С.А. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / Національний ін-т стратегічних досліджень / З.С. Варналій (ред.). – К. : Знання України, 2005. – 498с.

2. Вакуленко В.М., Мамонова В.В., Шаров Ю.П. Стратегічне планування на місцевому та регіональному рівнях: Навч. посібник / Національна академія держ. управління при Президентові України. – Ужгород: Патент, 2004. – 198 с.

3. Україна в цифрах у 2005 р. Державний комітет статистики України / За ред. Осауленка О.Г. – К.: Консультант, 2006.